

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

ПЕДАГОГ ЁШ ҚАЛБЛАР КАМОЛОТИНИНГ МЕММОРИ

Хуриинисо Шараповна Усмонова

Филология фанлари доктори,
Наманган давлат университети

Шахризод Нурмахамадовна Ганиева

Ассистент,
Тошкент ахборот технологиялари университети Фарғона
филиали

<https://doi.org/10.37547/jcass/volume02issue03-a9>

Аннотация: Ушбу маколада педагогнинг ўзини устида ишлиши, шахсий компитентлигини янада ошириш ва касбий компитентликни ошириш масалалари, педагогик жараёнларни ташкил этиш ва бошқаришда ўқитувчининг асосий вазифалари таълим-тарбия жараёнини илмий асосда ташкил этиш ва назорат қилиш хақида маълумот берилган.

Калит сўзлар: педагогика, компитентлик, дидактика, таълим-тарбия, баҳолаш, индивидуал ривожланиш.

УЧИТЕЛЬ – АРХИТЕКТОР СОВЕРШЕНСТВА МОЛОДОГО СЕРДЦА

Хуриинисо Шараповна Усманова,

Шахризод Нурмахамадовна Ганиева

Аннотация: В данной статье представлена информация о работе учителя, вопросах дальнейшего развития личностной компетентности и профессиональной компетентности, основных задачах учителя в организации и управлении педагогическими процессами, организации и контроле учебного процесса на научной основе.

Ключевые слова: педагогика, компетентность, дидактика, образование, оценка, индивидуальное развитие.

TEACHER – ARCHITECT OF PERFECTION OF YOUNG HEART

Usmanova Khuriniso Sharapovna

Ganieva Shahrizod Nurmakhamedovna

Abstract: This article provides information on the work of a teacher, issues of further development of personal competence and professional competence, the main tasks of a teacher

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

in organizing and managing pedagogical processes, organizing and monitoring the educational process on a scientific basis.

Key words: pedagogy, competence, didactics, education, assessment, individual development.

Кириш

Мамалакатимизда ижтимоий-иктисодий ривожланиши билан бир қаторда бугунги кунда таълим тизимининг ривожланиб бориши замон талабига мос таълим-тарбияга қаратилгандир. Педагогларнинг ўз устида ишлиши, тинмай изланиш олиб бориши ҳамда ўқув жараёнини замон талаблари даражасида, илмий асосда ташкил этиш учун зарурий шароитларни яратиб бериш билан бир қаторда, ижтимоий тажрибаларга асосан иш олиб бориш лозимdir.

Педагогика атамаси ҳам қадимий бўлиб, “бала етакловчи” деган маънони билдирувчи грекча “пайдогогос” сўзидан келиб чиқсан. қадимги Юнонистонда ўз хўжайинининг болаларини сайр қилдирган, эҳтиёт қилган тарбиячини, яъни қулларни “педагог” (бала етакловчи) деб аташган.

Кейинчалик эса, маҳсус ўқитилган ва педагогликни ўзига касб қилиб олган кишиларни педагог деб атай бошлашган. Педагогиканинг бош масаласи тарбиядир. Тарбия - шахсни муайян йўналишда шакллантириш, камол топтириш мақсадида турли одамларнинг бирбирига таъсир кўрсатадиган ижтимоий муносабатдир. Инсонни тарбияси ҳақидаги ғоялар, қоидалар, қонунлар дастлаб қиссаларда, пандномаларда акс этган.

Асосий қисм

Педагогиканинг фан сифатида шаклланиб, бойиб боришида Шарқ ва Фарб қомусий олим-педагогларининг ўрни каттадир. Файласуф Форобий ўзининг «Фозил одамлар шахри» асарида тарбия орқали инсонга бериладиган 12 фазилатни шархлаб берди. А.Авлонийнинг “Туркий Гулистон ёхуд аҳлоқ” асарида тарбия оид: “Тарбия биз учун ё ҳаёт - ё мамот, ё нажот - ё ҳалокат, ё саодат - ё фалокат масаласидир” ҳақиқий тарбиянинг илдизларини кўришимиз мумкин. Farбда Ян Амос Коменскийнинг «Она мактаби» деган мактабгача тарбия қўлланмаси ва бошқа бир қанча китоблари дунё юзини кўрди. «Буюк дидактика»да ўқитиши табиийликка бўйсуниши керак дейилган.

Боланинг ақлий ва жисмоний ўсиш жараёни табиатдаги ўсиш жараёнига ўхшаш бўлади. Шунинг учун педагог болани тарбиялаганда, боғбон дарахтнинг биологик ўсиш қонуниятини ҳисобга олган каби, ундаги табиий билиш ҳусусиятини ҳисобга олиши шарт. Коменский ўқишига ҳамманинг тортилишини, ҳамма умумтаълим олиши кераклигини уқтиради. У биринчи бўлиб, синф-дарс тизимини ишлаб чиқди. «Буюк дидактика»да ўқитишининг дидактик принциплари берилиб, дарс жараёнида ўқитувчи уларга суюниши кераклиги уқтирилади. И.Г.Песталоции, Гербарт,

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

К.Д.Ушинскийлар ўз ижодий педагогик фаолиятларида педагогиканинг бош масаласи тарбия муаммосига турли муносабат билдириб, педагогика тарбия ҳақидаги фан эканлигини асослаб бердилар. Педагоглик касби муҳим ижтимоий аҳамият касб этади. Зеро, педагог ёш қалблар камолотининг меъморидир.

Бугун у ёшларни ғоявий – сиёсий жиҳатдан чиниқтириб, табиат, жамият, тафаккур тараққиёти, қонуниятларини ўргатар экан, аввало, у ёш авлодни келажак меҳнат фаолиятига тайёрлаши, касб – хунар эгаллашларига кўмаклашиши ва жамият учун муҳим бўлган ижтимоий – иқтисодий вазифани ҳал этишга ҷоғламофи даркор. Ана шу маъсулият ўқитувчидан ўз касбининг моҳир устаси бўлишни, ўқувчи - ёшларга тарбиявий таъсир кўрсатиб, уларнинг қизиқиши, қобилияти, истеъоди, эътиқоди ва амалий кўникмаларини ҳар томонлама ривожлантиришнинг оптимал йўлларини излаб топадиган касб эгаси бўлишни талаб этади. Бунинг учун педагогик маҳорат фани ўқитувчидан доимо касбий маҳорати устида изланиш учун, унга турли шарт – шароитлар яратиши, керакли моддий ва илмий – методик ёрдам кўрсатиши ҳамда ўқитувчининг ижодий ташаббускорлигини оширишига кўмаклашади.

Таълим-тарбия жараёнларини илмий асосларда ташкил этиш, ўқувчилар фаоллигини таъминлаш ва фаолиятини мувофиқлаштириш асосида педагогик жараёнларнинг сифат ва самарадорлигини таъминлашда замонавий ёндашувларга асосланадиган, юксак ахлоқий сифатларга эга бўлган,

ўзини-ўзи ва ўз фаолиятини ўзи таҳлил қиласиган ва объектив баҳолай оладиган, бой фалсафий ва мънавий дунёқарашга, психологик-педагогик ва ташкилийтехнологик салоҳиятга эга бўлган, шунингдек, ахборотлар тўплаш, таҳлил қилиш, объектив баҳолаш, қайта ишлаш ва ахборотлар алмашиниш, педагогик жараёнларда вужудга келган муаммоли вазиятларда таълим оловчилар фаоллигини таъминлаш ва фаолиятини мувофиқлаштириш, педагогик жараёнлар самарадорлигига ва ўқувчилар фаоллигига салбий таъсир кўрсатувчи омилларни олдиндан аниқлаш асосида таълим-тарбия жараёни самарадорлигини олдиндан кўриш кўникмаларига эга бўлган ҳамда таълимтарбия жараёни субъектлари фаолиятини илмий асосда ташкил этиш ва бошқариш, мувофиқлаштириш, фаоллигини таъминлаш йўналишида зарурий билим, кўникма ва малакаларга эга бўлган педагогни компетентли ўқитувчи дейишимиз мумкин.

Таълим муассасалари ўқитувчиларининг аксарияти педагогик жараёнларни ташкил этиш ва бошқаришда ўқитувчининг асосий вазифалари таълим-тарбия жараёнини илмий асосда ташкил этиш ва назорат қилиш, таълим-тарбия жараёнида ўқувчиларга ўрганилиши режалаштирилган мавзу бўйича зарурий ахборотларни етказиб беришдан иборат деб ҳисоблайдилар.

Бизнинг фикримизча, педагогик жараёнларни ташкил этиш ва бошқариш жараёнида педагоглар томонидан ўзига хос аҳамият касб этувчи қуидаги вазифалар бажарилиши зарур:

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

- ўқув дастурида ўрганилиши режалаштирилган мавзуга мос равища таълим жараёнининг таълим-тарбиявий ва ривожлантирувчи мақсадларини белгилаш;

- мақсадга мувофиқ кўзланган натижаларга эришиш учун вазифалар белгилаш ва белгиланган вазифаларни бажариш йўналишида ташкил этиладиган фаолиятни олдиндан режалаштириш, амалга ошириш йўл-йўриқларини ва кўлланиладиган педагогик технологияларни танлаш;

- вазифаларнинг мазмун ва моҳиятига кўра ўқувчиларнинг имкониятларини олдиндан аниқлаштириш ва вужудга келиши мумкин бўлган вазиятларни олдиндан башорат қилиш асосида бажариладиган вазифаларни имкониятларга кўра тақсимлашни режалаштириш;

- таълим-тарбия жараёнининг самарадорлигига таъсир кўрсатувчи омилларни аниқлаш;

- педагогик жараёнда ўқувчиларнинг субъективлигини таъминлаш ва фаолигини оширувчи технологияларни татбиқ этиш жараёнларини лойиҳалаштириш;

- педагогик жараёнда фойдаланиладиган дидактик воситаларни танлаш ва олдиндан тайёрлаш;

- педагогик жараёнларнинг узлуксизлиги ва узвийлигини таъминловчи чора-тадбирларни белгилаш;

- таълим муассасалари, оила ва маҳалланинг ўзаро алоқасини таъминлаш;

- педагогик жараёнларда илғор педагогик тажрибалар ва замонавий ахборот технологияларидан фойдаланилиш;

- ДТС ва давлат талабларини амалиётда қўллаш ва унинг мониторингини олиб бориш;

- ўқувчилар ўртасида анкета сўровлари ва сұхбат ўtkазиш асосида ахборотлар тўплаш ва таҳлил қилиш;

- ўқувчилар фаолиятини ривожлантириш ва такомиллаштириш йўналишида белгиланган вазифаларни қайта кўриб чиқиш, янгилаш;

- ДТС ва ДТ асосида мустақил таълим жараёнларини ташкил этиш;

- ўқувчиларнинг мустақил таълим жараёни натижаларига қизиқишини шакллантириш ва рафбатлантириш асосида инноватцион фаолиятни ташкил этиш;

- ўқувчиларнинг ўқув, меҳнат ва ўйин фаолиятларини назорат қилиш ва мувофиқлаштириш.

Демак, таълим муассасалари педагогларининг ўз функционал вазифаларини амалга ошириш жараёни педагогик жараёнларни ташкил этиш ва бошқаришга йўналтирилган вазифаларни амалга ошириш жараёни бўлиб, педагогик жараёнларда кўзланган натижаларга эришиш учун белгиланган мақсадлар йўналишидаги субъект (ўқитувчи-ўқувчи)лар фаолиятини режалаштириш, ташкил этиш, назорат қилиш, таҳлил қилиш ва баҳолаш, педагогик жараёнларда бевосита ва билвосита таъсир кўрсатиш орқали субъектларнинг фаолиятини мувофиқлаштиришни назарда тутади.

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

Педагогнинг ижтимоий аҳамият касб этувчи турли фаолиятлари давомида зарурий педагогик кўникмаларининг шаклланиши, касбий қобилиятини намоён этиш жараёнида эса унинг учун муҳим аҳамиятга эга бўлган интеллектуал қобилият, тасаввур ва тушунчалари, тафаккури ривожланади, ва маънавияти ошади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Барышева Т.А., Жигалов Ю.А. Психолого-педагогические основы развития креативности – СПб.: СПГУТД, 2006.
2. Башина Т.Ф., Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности. – СПб.: Питер, 2009. 8. Иванов Р.И., Зуфарова М.Э. Умумий психология / Педагогика ва психология бакалавриат таълим йўналиши талabalари учун дарслик. – Тошкент: Ўзбекистон Файласуфлари миллий жамияти нашриёти, 2008.
3. Mavlonova R., To'rayeva O., Xoliqberdiyev K. Pedagogika (kasbhunar kollejlari uchun darslik). Ikkinchи nashri. – Toshkent: "O'qituvchi" NM ijodiy uyи, 2008.
4. Муслимов Н.А. Бўлажак касб таълими ўқитувчиларини касбий шакллантириш / Монография. – Т.: Фан, 2004.